

2. Пометун О. Інтерактивні технології навчання : теорія, практика, досвід. К. : А.П.Н., 2002. 136 с.
3. Дмитренко К. А., Коновалова М. В., Семиволос О. П., Бекетова С. В. Звичайні форми роботи – новий підхід : розвиваємо ключові компетентності : метод. посіб. Х. : ВГ «Основа», 2018. 119 с.
4. Ісаєва Г. М. Метод проСектів – ефективна технологія навчання учнів сучасної школи. *Метод проектів : традиції, перспективи, життєві результати*. К. : Департамент, 2003.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

Іваськевич Руслан Романович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності Середня освіта (Інформатика),
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
ruslan78654@gmail.com

Шмигер Галина Петрівна

кандидат біологічних наук, доцент кафедри інформатики та методики її навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
shmyger@fizmat.tnpu.edu.ua

У сучасному суспільстві цифрові технології стають невід’ємною частиною повсякденного життя, навчання, працевлаштування та соціальної взаємодії. Це вимагає від кожної особи сформованих цифрових компетентностей. Особливо актуальною ця вимога є для учнів з особливими освітніми потребами (ООП), які часто стикаються з бар’єрами у доступі до якісної освіти та цифрових ресурсів.

Незважаючи на активний розвиток інклюзивної освіти в Україні, на сьогодні залишається недостатньо опрацьованою методологія формування цифрової грамотності саме для учнів з особливими освітніми потребами [1]. Уроки інформатики, як один із ключових компонентів цифрового навчання, мають значний потенціал у подоланні цифрового розриву, однак вимагають адаптації змістового наповнення, форм і засобів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей цієї категорії учнів.

У зв’язку з цим актуалізується потреба в науковому й методичному обґрунтуванні підходів до формування цифрових компетентностей у процесі вивчення інформатики дітьми з особливими освітніми потребами. Цифрові компетентності для них – це засіб соціалізації, джерело знань, можливість висловлювати думки та взаємодіяти з оточенням. Формування цифрових навичок у таких учнів потребує гнучкого підходу, врахування індивідуальних особливостей, творчості з боку вчителя й потужної підтримки з боку закладу освіти.

Зазначимо особливості формування цифрових компетентностей в учнів з особливими освітніми потребами:

– використання адаптивного програмного забезпечення (екранні лупи, синтезатори мовлення, тощо);

- подання інформації у різних форматах; навчання з використанням ігор, відео, інтерактивних вправ;
- використання цифрових платформ для співпраці та комунікації (наприклад, онлайн-дошки, чати, форуми).

Особливе значення у цьому процесі, на нашу думку, має шкільний курс інформатики. Саме на уроках інформатики учні знайомляться з основами цифрової грамотності, а саме: як користуватись комп'ютером, як працювати з текстом, графікою, як шукати інформацію, спілкуватися через інтернет. Проте для дітей з ООП ці завдання мають бути адаптовані. Наприклад, учень із порушеннями зору може користуватись програмою-екранним читачем (NVDA або JAWS), а діти з порушеннями моторики – голосовим введенням або великими клавішами на спеціальній клавіатурі.

Окрім того, під час уроків інформатики вчитель може застосовувати програмні середовища Scratch та ScratchJr, які забезпечують можливість створення учнями власних мультфільмів, інтерактивних ігор та анімаційних проєктів. Зазначені інструменти є особливо придатними для використання в роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку, оскільки передбачають візуальне програмування на основі блоків, що значно полегшує сприйняття алгоритмічних конструкцій і не вимагає знання складного синтаксису програмування. Такий підхід сприяє розвитку логічного та креативного мислення, формуванню просторового уявлення, а також забезпечує емоційно-позитивне ставлення до навчання, оскільки учні мають змогу самостійно створювати, навіть прості, але власні цифрові продукти.

Важливо використовувати й сервіси для створення інтерактивного контенту – такі як Wordwall, LearningApps, Kahoot. Вони дозволяють створювати вправи на відповідність, пазли, тести у формі гри. Це особливо ефективно для дітей з порушеннями уваги або низькою мотивацією. Наприклад, замість традиційного «відповідай на питання» можна організувати змагання – хто швидше виконає вправу, набере найбільше балів. Такий формат робить урок інформатики більш емоційно привабливим.

Цифрова безпека охоплює захист особистих даних, кіберетикет, протидію булінгу, грамотне користування ресурсами. Учні з ООП особливо вразливі до загроз цифрового світу через брак досвіду та обмежені можливості комунікації.

Формування цифрової безпеки має починатися з ранніх етапів навчання: вправи зі створення паролів; аналіз фейкової інформації; ознайомлення з інтернет-етикетом; моделювання небезпечних ситуацій.

Також важливо формувати не лише технічні навички, а й навички цифрової безпеки. Учні мають розуміти, що таке приватність, що таке паролі, як убезпечити себе в інтернеті. Для цього використовують мультфільми, спеціальні адаптовані казки, інтерактивні ігри з основ цифрової безпеки.

У процесі навчання вчитель має постійно спостерігати за дитиною, фіксувати її досягнення, коригувати навчальні завдання. Доцільно залучати до цього асистента вчителя або психолога, які можуть допомогти інтерпретувати поведінку дитини, адаптувати завдання під її потреби. Наприклад, для учня з

емоційно-вольовими порушеннями завдання подається у формі гри, з можливістю вибору рівня складності [3].

Таким чином, формування цифрових компетентностей на уроках інформатики є складним, але водночас важливим процесом, особливо в контексті навчання учнів з особливими освітніми потребами. Для цієї категорії здобувачів освіти оволодіння цифровими навичками виступає не лише засобом набуття знань, а й чинником підвищення рівня самостійності, особистісної самореалізації та інтеграції у цифрове суспільство. Ефективність цього процесу забезпечується застосуванням адаптованого програмного забезпечення, індивідуалізацією навчального підходу, постійною педагогічною підтримкою та гнучкістю організації освітнього середовища. За таких умов урок інформатики набуває функції не лише джерела знань, а й простору можливостей для розвитку потенціалу кожної дитини.

Список використаних джерел

1. Гладуш В. А. Кроки запровадження інклюзивної освіти в Україні. *Актуальні проблеми педагогіки* : зб. наук. праць ДНУ ім. Олеса Гончара, редкол. : В. А. Гладуш та ін. Д., 2017. Вип. 4. С. 39–46.
2. Дацюк Г. М., Лещук С. О. Використання цифрових ресурсів для організації навчання дітей з особливими освітніми потребами. *Сучасні інформаційні технології в освіті і науці : матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції для молодих учених та здобувачів освіти* (25–26 квітня 2024). 2024. С. 61–63.
3. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. Київ : Науковий світ, 2018. 126 с.

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Кавка Людмила Тарасівна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю Середня освіта (Інформатика),

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
kavka_lt@fizmat.tnpu.edu.ua

Карабін Оксана Йосифівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформатики та методики її навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
karabin@tnpu.edu.ua

Сучасна система освіти зазнає суттєвих змін під впливом цифрових технологій, які стали невід’ємною складовою освітнього процесу, сприяючи новим підходам до здобуття, обробки та передачі знань. У зв’язку з цим, особливої актуальності набуває формування цифрової компетентності – інтегрованої характеристики особистості, що поєднує знання, навички та досвід, необхідні для ефективного, критичного та відповідального використання цифрових технологій у різних сферах життєдіяльності. Цифрова компетентність включає низку ключових компонентів: уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати безпечну комунікацію і співпрацю в